

процесах стратегічного, тактичного і оперативного планування, аналізу, контролю і бюджетування; оцінки загроз фінансовій безпеці дорожньої галузі. [7, 8].

Отже, механізм управління фінансово- економічною безпекою дорожньо-будівельних підприємств являє собою впорядковану сукупність таких взаємодіючих складових, дія яких спрямована на якісну реалізацію захисту інтересів дорожньо-будівельного підприємства від зовнішніх і внутрішніх загроз, на оперативне реагування на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища, збереження та зміцнення стійкої позиції підприємства на ринку в умовах жорсткої конкуренції, задоволення потреб споживачів, захист і зберігання матеріальних та фінансових ресурсів підприємства, підтримку збалансованої виробничогощподарської діяльності і забезпечення отримання прибутку.

Список використаних джерел:

1. Зось – Кіор М.В., Дячков Д.В., Павлик Р.В. Система економічної безпеки підприємства: поняття, принципи, сутність. Економіка і підприємництво. 2019. № 5 (110). URL: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2019-5-19> (дата звернення 12.11.21).
2. Основи економічної безпеки : підручник / О.М. Бандурка та ін. Харків : Нац. ун-т внутр. справ, 2003. 236 с.
3. Лабунська С.В. Методологічні основи формування системи економічної безпеки інноваційно активного підприємства [Електронний ресурс]. URL: ir.nmu.org.ua (дата звернення 11.12.21).
4. Отенко І. П. Економічна безпека підприємства : [навч. посіб.] / І. П. Отенко, Г. А. Іващенко, Д. К. Воронков / ХНЕУ. – Х. : ХНЕУ, 2012. – 251 с.
5. Лазарева А.П. Фінансово-економічна безпека підприємства та механізм її забезпечення [Електронний ресурс. URL: http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/image/konf_13/doklad_13_7_00.pdf (дата звернення 11.12.21).
6. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. С. Іванілов — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 728 с.
7. Донець Л.І. Економічна безпека підприємства : навч. пос. / Л.І. Донець, Н.В. Ващенко. – К.: Центр учбової літератури, 2008. - 240 с.
8. Лаврова Ю.В. Механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства / Ю.В. Лаврова // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. - № 29. – С. 127-130.

ІЄРАРХІЯ РІВНІВ КОМУНІКАЦІЙНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ ЯК ЧИННИКУ ЗНИЖЕННЯ КОМУНІКАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМАНДИ (НА ПРИКЛАДІ СИТУАЦІЙ ВИМІРЮВАННЯ РИЗИКУ)

Кривуля П. В., канд. екон. наук, Сафонова К. Я., магістр, Східноукраїнський національний університет імені В. Даля

У дослідженні, частину якого презентовано у доповіді, розглядаються комунікаційні ризики у складі когнітивних ризиків як факторів комунікаційної спроможності до інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських

команд (тобто комунікаційного потенціалу). Усвідомлення чинників ризику і природи невизначеності є важливою умовою для прийняття результативного рішення. Будь яка нова сучасна економічна сфера потребує креативних, нерутинних рішень, але чим більше таких рішень потребує діяльність, тим вище ризики, зокрема й когнітивні та комунікативні ризики, що визначаються рівнем дослідження сфери діяльності, в якій ці рішення приймаються. Сучасні рішення не приймає одна особа, їх підготовка та розробка потребує участі багатьох членів управлінської команди. Спілкування членів управлінської команди іноді позитивно впливає на виправлення дії когнітивних ризиків (про необхідність досягнення такого впливу у [7]), але інколи доповнює їхню негативну дію ще й негативним впливом чинників комунікаційних ризиків (про що йдеться у [2-6]). Впорядкування та наочне подання складу цих чинників стає завданням етапу дослідження, який презентовано у доповіді.

Комунікацію не слід розуміти як переміщення від адресанта к адресату даних, бо головне в комунікації – отримання смислів, а не даних; але ж і переміщення смислів без надання даних неможливо. Тому комунікація не має повної аналогії з транспортуванням: під час комунікації відбувається спостереження (це не завжди отримання адресатом відправлених адресантом даних) та два протилежні за змістом головні процеси: кодування смислів у дані та інтерпретація даних заради отримання смислів. Тому процеси інтерпретування будь яких результатів спостережень, зокрема інтерпретування інформаційного коду, стають важливою складовою комунікації, яка має прямий зв'язок з когнітивними процесами та може негативно впливати на адекватність сприйняття проблемної ситуації (про це детальніше у [5]). Причому існує декілька рівнів розмивання змісту інформаційного коду, що використовується в комунікації. В даній доповіді акцентуємо увагу на трьох значимих для якісного аналізу комунікацій рівнях: квазіомонімії (а також полуомонімії та псевдоомонімії, поділенню чого зараз не будемо приділяти увагу), парадигмальна невизначеність та фаззі-невизначеність систем характеристичних функцій різних комунікантів. Уявлення про ці рівні невизначеності допоможе краще зрозуміти той приклад, який будуть подано надалі. Схематично рівні можна представити як піраміду (рис. 1), у якій суміжні рівні пов'язані безпосередньо.

Рис.1 – Ієрархія можливих рівнів невизначеності інформації через дію комунікаційних ризиків

Використана назва «квазіомонімія» (та можливі на цьому рівні полуомонімія та псевдоомонімія) розуміє явище, яке на відміну від звичайних омонімів (наприклад, «команда», розробочення якої вже досліджено у [9, 10]) відбиває не різні значення, а наближені за смыслом, через що їх не досить легко розпізнати за контекстом. Квазіомонімія та полуомонімія пов'язані з використанням термінів в дуже розмитих їх значеннях (термінів, у яких недотримання вимоги відмови від полісемантичності пов'язана з «живим» процесом дрейфу смислів та знаків, про що йдеться у [8]), як наприклад, терміни «потенціал», «стратегія», «ціль», «стійкість», «ризик», тощо. Це кластери дуже близьких за значенням понять, які не вважають за потрібне розробочити, тому що до кінця ще не зрозуміло, що входить в цю множини понять та які з них дійсно потребують відокремленого термінологічного закріплення. Можливі трактування таких понять стають настільки широкими, що легко можуть використовуватися різними акторами за їхнім власним розсудом у рамках суб'єктивного власного розуміння та актуалізації.

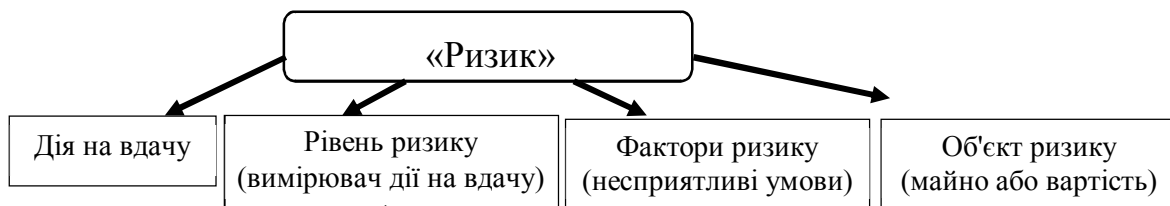
Парадигмальна невизначеність містить в собі можливість використання різних підходів, парадигм до визначення або розрахунку одного й того ж поняття. Різні служби підприємства користуються власними методологічними розробками для аналізу окремих показників, тому розрахунки того ж самого за назвою показника у окремих управлінських команд можуть бути різними.

Останнім рівнем ієрархії є фаззі-невизначеність яка стосується фактичного використання якісних за ідентифікацією діапазонів значень, а не самих значень показників. Фаззі-розрахунки можна використати для ілюстрації нечіткої переробки певних вимірів або даних у систему характеристичних функцій з акцентом на те, що в силу досвіду, різного рівня уявлення про вимір окремого параметру, суб'єктивного мислення членів управлінських команд, що спільно займаються розробкою рішення, навіть у використанні однієї визначеної завчасно парадигми виміру їхні інтерпретації можуть відрізнятись.

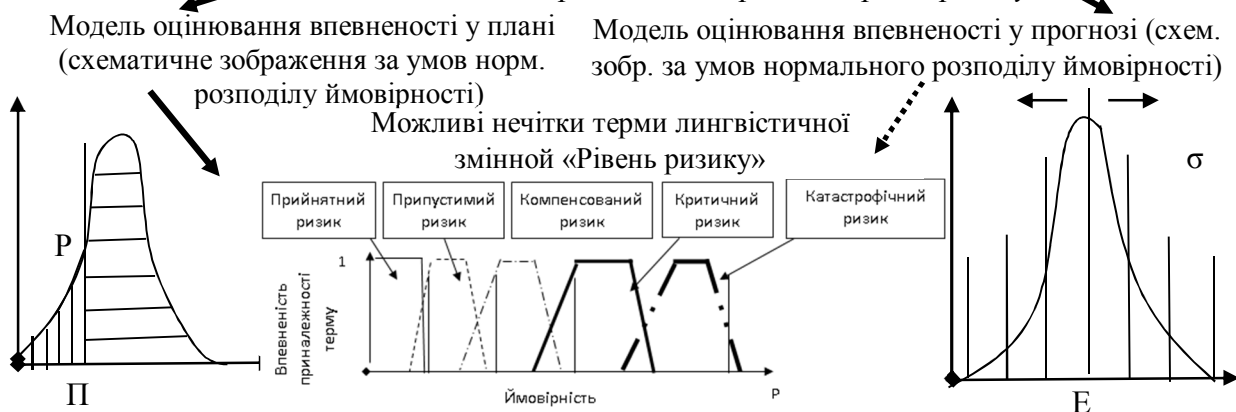
Спираючись на роботи [1, 2, 8, 11] було побудовано приклад конкретизованої ієрархії за результатами аналізу можливих принципових розбіжностей у інтерпретації за наведеними на рис. 1 рівнями комунікаційної невизначеності для терміну «ризик». Одним з мотивів вибору термінів було те, що в першу чергу у дослідженні приділено увагу термінам, які входять безпосередньо до описів предмету дослідження, яке присвячено визначенню впливу комунікаційних ризиків на ємність комунікаційного потенціалу управлінської команди («комунікація», «потенціал», «ризик», «команда», тощо).

На першому рівні подано можливі категорійно різні інтерпретації. На другому – для однієї з інтерпретацій подано дві розповсюджені парадигми вимірювання рівня ризику (як ймовірності недосягнення запланованого значення, як середньоквадратичного відхилення від прогнозованого значення). На третьому надано приклад довільних систем характеристичних функцій трьох акторів, розбіжності у яких можуть спричинити «непорозуміння».

1 Рівень. Можливі квазіомонімічні інтерпретації поняття «Ризик»

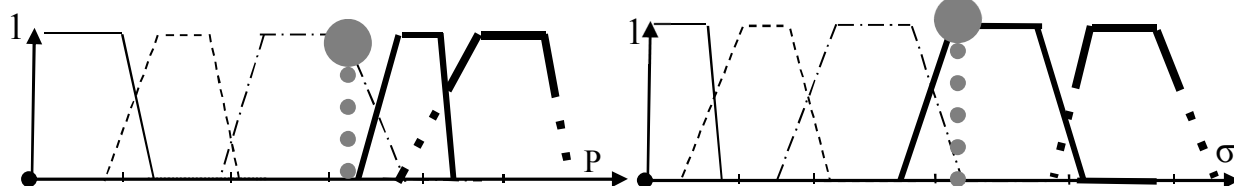

2 Рівень. Можливі парадигми вимірювання рівня ризику

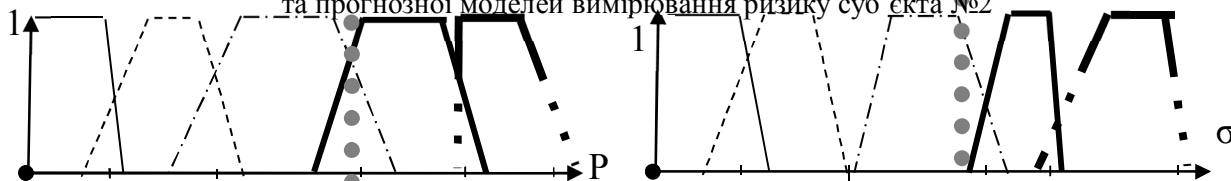

3 Рівень. Можливі системи характеристикних функцій нечітких термів

3.1. Системи характеристикних функцій нечітких термів на основі планової та прогнозної моделей вимірювання ризику суб'єкта №1

3.2. Системи характеристикних функцій нечітких термів на основі планової та прогнозної моделей вимірювання ризику суб'єкта №2

3.3. Системи характеристикних функцій нечітких термів на основі планової та прогнозної моделей вимірювання ризику суб'єкта №3

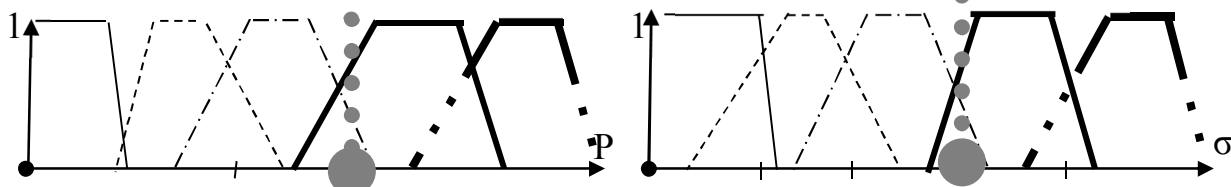

Рис. 2 – Конкретизація моделі ієрархії комунікаційної невизначеності на прикладі інтерпретацій поняття та вимірів ризику

На підставі наведених результатів розробки можна дійти таких висновків. Існує декілька рівнів розмивання змісту інформаційного коду, що використовується в комунікації: інтерпретації самої категорії, інтерпретація її виміру певною системою показників, інтерпретації діапазонів кількісних значень, які ідентифікують як належні до певних нечітких термів лінгвістичних

змінних. По-перше, під час комунікації суб'єкти управлінського апарату можуть користуватися омонімічними, полуомонімічними та власними лексікодами. По-друге, якщо явище підлягає виміру, то парадигма цього вимірювання та оцінювання може відрізнитися, використовуватися різними фахівцями на їхній власний розсуд. По-третє, якщо ці виміри використовуватимуться в рамках якісного аналізу, то такі розбіжності можуть викликати індивідуальну нечітку інтерпретацію діапазонів чітких значень. Такі три рівні комунікаційної невизначеності подано на прикладі категорії «ризик».

Список використаних джерел:

1. Бритченко И.Г. Организация управления банковским рыноководением (теория, методология, методика). Донецк: ИЭПИ НАН Украины, 2001. 368 с.
2. Дорошко М. В., Кривуля П. В. Комунікаційні хиби при консолідації інформації у проектних командах : монографія. Луганськ: Вид-во ЛДАКМ, 2014. 196 с.
3. Дорошко М. В. Семантический анализ категории «информационное обеспечение принятия решений»: коммуникация или информированность? *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2007. Вип. 17 (II). С. 219-226.
4. Дорошко М. В. Роль комунікаційно-наведеного ризику у моделюванні процесу комунікації агентів інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. 2009. № 9 (139). С. 76-82.
5. Кривуля П. В., Дорошко М. В. Нелинейные модели коммуникации агентов информационного обеспечения принятия управленческих решений на предприятии. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. 2008. № 3 (121). С. 133-138.
6. Кривуля П. В. Предложение и проверка концепта тропов систем показателей: ситуативность СП-тропов и качественная оценка их видов. *Вісник Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля*. 2013. № 4 (193). Ч. 2. С. 81-91.
7. Кривуля П. В. Роль дискурсивного характера коммуникационных процессов дивергентного управления в повышении адаптивности организационной структуры. *Структурні зміни в економіці та освіті під впливом інформаційно-комунікаційних технологій : Матеріали міжн. Інтернет-конф.* Полтава: РВВ ПУЕТ, 2010. С. 49-53.
8. Кривуля П. В., Шурхно И. В. Общий порядок шкалирования уровня риска как ситуационной модели. *Вісник Східноукр. нац. ун-ту ім. В. Даля*. 2008. № 3 (121). С. 210-214.
9. Сафонова К. Я., Кривуля П. В. Розрахунок кореляції профілів належної конотації та фоносематики як показника фонетичної якості економічного терміну-омоніму (на прикладі терміну «команда»). *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством : матеріали IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф.* Ч. 2. Полтава: ПДАУ, 2021. С. 542-544.
10. Сафонова К. Я. Розрахунок профілів належної конотації для двох референцій терміну «команда». *Проблеми та перспективи розвитку економіки України: погляд молоді : Матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф.* Ч. II. Черкаси: ЧДБК, 2021. С. 309-313.
11. Щетинина Е. Д., Полярус А. В. Методические подходы к оценке коммуникационного потенциала промышленного предприятия. *Вестник БГТУ имени В. Г. Шухова*. 2012. №3. С. 133-136.